
Afsluiting ontwikkelfase

Op 15 september 2021 is de ontwikkelfase van dit project afgesloten en is de website officieel online gegaan.

Aanpak Kennisbank

Een uitgebreid proces van selectie en ordening heeft ervoor gezorgd dat de belangrijkste bronnen nu op deze website zijn te vinden.

De eerste stap in het proces was het vaststellen van de thema's die leidend zouden worden voor het selecteren en ordenen van de documenten. Een groep van 30 betrokkenen, bestaande uit lokaal, regionale en landelijk werkende NME-ers, beleidsmakers, archivariissen, historici en ICT-deskundigen hebben in een aantal bijeenkomsten leer- en aandachtspunten aangereikt en historische momenten gemarkeerd die van belang zijn voor een tijdlijn voor NME. Daarnaast zijn er NME-medewerkers met veel kennis uit het verleden over het vakgebied en NME-ers die nú in de NME werkzaam zijn geïnterviewd, 18 personen in totaal. Tot slot is er een steekproef uitgevoerd met historisch materiaal en is er gesproken met experts van onder andere WUR Library, de leerstoelgroep Educatie en Competentiestudies van WUR en de Heimans & Thijsse Stichting.

Chris Maas Geesteranus heeft al die informatie bijeengebracht in de zogenoemde '[Tips van toen voor de toekomst](#)'.

Uit al deze gesprekken en informatie kwamen vier thema's naar voren:

- [Pedagogiek & didactiek](#)
- [Educatieve voorzieningen](#)
- [Inhoud van NME](#)
- [Doelgroepen](#)

Het selecteren en beoordelen van de publicaties

Binnen elke invalshoek zijn, opnieuw met vele betrokkenen en vrijwilligers, deelonderwerpen verkend en geanalyseerd. Wat zijn de meest waardevolle inzichten? Welke publicaties zijn voor huidige en toekomstige NME-ers interessant en bruikbaar? Uit boekenkasten werd een berg aan publicaties gehaald. Deze duizenden bronnen zijn vervolgens bekeken en beoordeeld. De uitgaven waarvan de kennis en ervaring ook voor de toekomst van belang zijn, bleven over. Deze selectie van 2021 wordt steeds aangevuld met relevante nieuwe documenten. Niet meer relevante documenten worden verwijderd. Op dit moment zijn er ruim 630 documenten in de kennisbank opgenomen.

Digitaliseren

De uitgekozen publicaties zijn voor zover mogelijk gedigitaliseerd. Alle publicaties zijn voorzien van metadata. Om de bezoeker van deze website te helpen wegwijs te worden in het totale aanbod, is er bij elk thema een toelichting geschreven met een globale uitleg en een aantal tips voor bronnen. Dat onderdeel is nog volop in ontwikkeling. De kennisbank en de website worden steeds bijgewerkt en up to date gebracht.

Aanpak Databank Beleid en Advies

In mei 2024 is de Databank Beleid en Advies toegevoegd aan de website. Bij de selectie van documenten kwam het regelmatig voor dat we interessante documenten in handen hadden die voor de huidige en toekomstige NME-er inhoudelijk minder zinvol waren. Vaak waren die documenten wél interessant om de beleidsmatige ontwikkeling van Leren voor Duurzaamheid te kunnen volgen. Een nieuwe uitdaging ontstond toen we de beschikking kregen over het persoonlijk werkarchief van Roel van Raaij, beleidsmedewerker bij LNV en zijn voorgangers Dirk Huitzing en Chris Maas Geesteranus.

Geleidelijk ontstond de idee om – binnen het project Bronnen voor NME – naast de Kennisbank een Databank Beleid en Advies op te zetten. In die databank komen al die documenten die relevant zijn (geweest) voor de beleidsontwikkeling van NME / Leren voor duurzaamheid. Bijvoorbeeld brieven aan de Tweede Kamer over NME en beleidskaders die voor de diverse meerjarenprogramma's NME/LvDO/DD zijn verschenen en evaluaties daarvan. Toekomstige onderzoekers en andere in de geschiedenis en beleidsontwikkeling geïnteresseerden kunnen op één plek alle relevante documenten vinden. Maar ook is deze databank interessant voor hen die argumenten en overwegingen zoeken over het belang van leren voor duurzaamheid uit beleidsmatig oogpunt.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft vanuit het programma Duurzaam Door een financiële bijdrage geleverd voor het ontsluiten van bovengenoemde archieven. Deze databank wordt steeds actueel gehouden met beleidsmatig, bestuurlijk en organisatorisch relevante documenten over het werkveld van de NME / Leren voor duurzaamheid.

Wat is er gedaan om deze databank op te zetten?

De inhoud van het beleidsarchief betref een grote variëteit aan documenten. Alle stukken zijn doorgenomen. Relevante eindproducten, kamerbrieven, adviezen en onderzoeksrapporten zijn daaruit geselecteerd. Vervolgens zijn deze gedigitaliseerd of opgezocht in

archieven van bijvoorbeeld de Tweede Kamer of op websites van diverse (internationale) organisaties.

De databank bevat nu relevante beleidsnota's en bijbehorende Kamerstukken, als ook vastgestelde (meer)jarenplannen, evaluaties en eindproducten van de programma's NME, NME Extra Impuls, LvDO, Duurzaam Door e.d. Verder gaat het om relevante onderzoeken, publicaties en adviezen en om alle eindproducten van internationale bijeenkomsten op dit terrein.

Deze databank bevat op dit moment ongeveer 375 documenten die een goed beeld geven van de ontwikkeling van het (overheids)beleid omtrent natuur- en milieueducatie / leren voor duurzame ontwikkeling sinds de jaren 70 van de vorige eeuw tot nu.

Overzicht belangrijke perioden:

1970	Europees natuurbeschermingsjaar N'70	
1975	Eerste advies over NME beleid (Commissie Vonhoff)	
1977	Declaration of Tbilisi on Environmental Education	
1988	Kaderplan NME: visie NME vanuit departementen in TK	
1992	4-jarenprogramma NME onderwijs Impuls	
1996	4-jarenprogramma NME Extra Impuls (+ buitenschools)	
2000	4-jarenprogramma Leren voor Duurzaamheid	
2004	4-jarenprogramma Leren voor Duurzame Ontwikkeling 1	
2004	UNESCO start Decade for ESD	
2008	4-jarenprogramma Leren voor Duurzame Ontwikkeling 2	
2008	4-jarenprogramma NME: Kiezen Leren Meedoen	
2009	Samenvoeging: Regiegroep, Arrangementen, Bestuurlijke samenwerking	
2013	4-jarenprogramma Duurzaam Door, Sociale Innovatie voor een groene economie	
2015	Einde Decade for ESD, Start Global Action Program for ESD	
2017	DuurzaamDoor 2017- 2020 + Jong Leren Eten	
2021	DuurzaamDoor 2021 -2024 + Jong Leren Eten	
	ESD for 2030 ROADMAP + UNECE ESD Strategy 2030	

Tijdlijnen

Op basis van alle beschikbare informatie zijn drie tijdlijnen gebouwd. Deze geven een samenhangend en visueel aantrekkelijk overzicht van de

ontwikkeling van NME / leren voor duurzaamheid vanaf 1900. De drie lijnen laten **Mijlpalen** zien, **Bronnen** (uit de Kennisbank) en belangrijke documenten uit **Beleid en Advies**.

Lancering

De symbolische overdracht van de website naar het NME-werkveld vond plaats in mei 2021 tijdens een korte sessie in de stadstuin Klopvaart.

Op 20 mei 2021 was er een digitale bijeenkomst voor de lancering van de website.

[Bekijk hier de Volledige opname](#)